

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 3 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Mansurov Ulug'bek Umarovich</i> FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR)	12-20
<i>Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich</i> O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI	21-27
<i>Bobobekova Nargiza Ismatullayeva</i> JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI)	28-33
<i>Esanova Nilufar</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI	34-37
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> QO'QON XONLIGI QO'SHININING QUROL-ASLAHALARIGA OID	38-45
<i>Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович</i> АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА	46-52
<i>Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI	53-57
<i>Otaxanov Alisher Mamadaliyevich</i> TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR	58-64
<i>Xakimov Ravshan Raimovich</i> MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI	65-74
<i>Ergashev Jahongir Yunus o'g'li</i> TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	83-96
<i>Abdullayev Altinbek Yangibayevich</i> KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	97-113
<i>Komolov Odiljon Sayfidinovich</i> KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI	114-123

<i>Shaislamova Nargiza Kabilovna</i> MAMLUKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI	124-134
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich</i> KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI	135-147
<i>Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	148-152
<i>Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizullo</i> BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH	153-158
<i>Исламтудинова Дина Файзрахмановна</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНИ	159-166
<i>Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich</i> OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	167-176
<i>Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ	177-183
<i>To'lov Ulug'bek Toshmamatovich</i> YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	184-193
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,</i> IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHİYATIGA TA'SIRI	194-200
<i>Tashanov Abduxoliq</i> QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ...	201-206
<i>Muhamedov Asror Asadovich</i> UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH	207-213
<i>Жумаева Шахло Суюновна</i> ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ	214-219
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI	220-224
<i>G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHİYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	225-231
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI	232-236

<i>Ortiqov Shahriddin</i> SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI	237-241
<i>Toshboboeva Munavar</i> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI	242-248
<i>Murotov Elyor Narzillo o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI	249-255
<i>Soipova Mavjuda Karimjanovna</i> FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI	256-260
<i>Ashurova Xurshida Sag'dullaevna</i> HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI	261-264
<i>Karimov Anvarjon Lutfilloyevich</i> IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI	265-269
<i>Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich</i> MA'NAVIY MARGINALLASHUV DAN HIMOYALANISHDA XORIY TAJRIBASI	270-275
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIASINING ZAMONAVIY TAHLILI	276-280
<i>Barnoev Sanjar Qurbonovich</i> YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI	281-286
<i>Ярлакабов Джамшид Мамасултонович</i> СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	287-291
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI	292-297
<i>Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	298-303
<i>Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz</i> INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK" KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	304-308
<i>Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi</i> ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN YANGI BADIY SHAKLLAR	309-312
<i>Ochilova Gulnoza Farxod qizi</i> NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	313-316
<i>Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li</i> IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI	317-322

<i>Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich</i> HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI	323-329
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES	330-333
<i>Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu</i> THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC	334-337
<i>Amonova Dilshoda Azamat qizi</i> ADABIYOTDA BADIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA)	338-343
<i>Sultonova Gulchehra Xusanovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI	344-348
<i>Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,</i> CAUSES OF STEREOTYPE OCCURRENCE	349-353
<i>Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,</i> NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE"	354-359
<i>Khusenova Shosura Toshtemirovna,</i> DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT	360-363
<i>Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida</i> EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI	364-368
<i>Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi</i> SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI	369-372

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал</i> КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА	373-379
<i>Камалов Мансурхон Мухтарович</i> К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ	380-385
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	386-394
<i>Xolov Utkir Shomurodovich,</i> QONUNYI KUCHGA KIRGAN SUD Hujjatlari Yangi Ochilgan Holatlar bo'yicha qayta ko'rishning ayrim masalalari	395-399
<i>Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li</i> KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI	400-407

<i>Ибрагимова Сабина Эркиновна</i> К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	408-413
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI	414-418
<i>Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI	419-423
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li</i> INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI	424-432
<i>Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich</i> BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH	433-442
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	443-449
<i>Raxmatov Otabek Urinbosarovich</i> "JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI	450-455
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI	456-461
<i>Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna</i> TALABALARDA INSHONING MAZMUNII- MANTIQUIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH	462-467
<i>Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li</i> ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI	468-472
<i>Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna</i> TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI	473-480
<i>Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,</i> TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV	481-486
<i>O'tashev Xasan Nematullayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHALTLARI	487-492
<i>Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI	493-500

<i>Mengliyev Bobur Normamatovich</i> O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI	501-507
<i>Gafforov Alisher Xolmurodovich</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI	508-518
<i>Qurbonova Bonu Quvondiq qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	519-524
<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI	525-529
<i>Raximov Nurillo Narzullaevish</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR	530-538
<i>Ergashova Munisa Hoshim qizi</i> MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH	539-543
<i>Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin</i> USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE	544-552
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,</i> O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	553-560
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI	561-565
<i>Evatov Saminjon Sobirovich</i> JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH	566-572
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	573-577
<i>Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li</i> TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	578-582
<i>Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi</i> 1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	583-587
<i>Yavkochdiyeva Dilafruz</i> TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	588-593

Received: 16 February 2025

Accepted: 5 March 2025

Published: 20 March 2025

Article / Original Paper

STRENGTHENING THE UN HUMAN RIGHTS TREATY BODY SYSTEM

Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich

Academy of Law Enforcement Agencies of the Republic of Uzbekistan

Master's student specializing in "International Human Rights Law",

Abstract. This article analyzes the development, current state, and future prospects of the United Nations (UN) human rights treaty body system. It examines the system's growth since 1969, its significant role in human rights protection, and the challenges arising from its expansion over the past decade. Additionally, the reform process initiated under General Assembly resolution 68/268 and its outcomes, issues with states' compliance with reporting obligations, and proposals for strengthening the system are discussed. Special emphasis is placed on the importance of the 2020 review process and the role of academic research in reforming the system. In conclusion, the necessity of incremental reforms and global assessment for the future of the treaty body system is highlighted.

Keywords: UN, human rights, treaty bodies, resolution, OHCHR, General Assembly.

BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH

Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich

O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi

"Inson huquqlariga oid xalqaro huquq" mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqola Birlashgan Millatlar Tashkilotining (BMT) inson huquqlari bo'yicha shartnomaviy organlari tizimining rivojlanishi, hozirgi holati va kelajakdagi istiqbollari tahlil qiladi. Maqolada tizimning 1969-yildan beri o'sishi, uning inson huquqlari himoyasidagi muhim roli, shuningdek, so'nggi o'n yillikdagi kengayishi natijasida yuzaga kelgan qiyinchiliklar ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, 68/268-sonli Bosh Assambleya rezolyutsiyasi asosida amalga oshirilgan islohotlar jarayoni va uning natijalari, davlatlarning hisobot berish majburiyatlaridagi muammolar hamda tizimni mustahkamlash bo'yicha takliflar muhokama qilinadi. Maqolada 2020-yilgi ko'rib chiqish jarayonining ahamiyati va akademik tadqiqotlarning tizimni isloh qilishdagi o'rni alohida ta'kidlanadi. Xulosa sifatida, shartnoma organlari tizimining kelajagi uchun bosqichma-bosqich islohotlar va global baholashning muhimligi urg'ulanadi.

Kalit so'zlar: BMT, inson huquqlari, Shartnomaviy organlar, rezolyutsiya, OHCHR, Bosh assambleya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N65>

Kirish. Birlashgan Millatlar Tashkilotining inson huquqlari bo'yicha shartnomaviy organlari (treaty bodies) deb ataladigan tuzilmalar xalqaro inson huquqlari shartnomalarining amalga oshirilishini nazorat qilish va davlatlarning ushbu shartnomalarga rioya qilishini monitoring qilish uchun tashkil etilgan mustaqil ekspertlar guruhlaridir. Hozirgi kunda BMT tizimida 10 ta asosiy shartnomaviy organ mavjud bo'lib, ular har biri o'ziga xos inson huquqlari shartnomasiga asoslanadi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining inson huquqlari bo'yicha shartnomaviy organlari tizimi BMTning asosiy tayanchlaridan biri bo'lib, "Inson huquqlari uchun global kurash tarixidagi eng buyuk yutuqlardan biri" [1] hisoblanadi. Ushbu mustaqil ekspert mexanizmi

huquqiy majburiyatlarni anglatuvchi inson huquqlari normalari orqali ifodalangan universal qadriyatlarining gvardiyanidir. Garchi u normativ asosga ega bo'lsa-da, ayniqsa mustaqilligi kabi konstitutiv parametrlar tufayli, shartnoma organlari tizimi statik institut emas. U besh o'n yil davomida rivojlanib, doimiy harakatchan rejimda inson huquqlari bilan bog'liq ko'plab muammolarga qarshi kurashdi.

BMT inson huquqlari shartnoma organlari tizimi dastlab yagona global nuqtai nazar asosida shakllantirilmagan. Uning tarixiy rivoji, asosan, butun dunyo bo'ylab inson huquqlari harakati tomonidan ifodalangan ijtimoiy talab va davlatlarning inson huquqlarini himoya qilishning muayyan sohalaridagi ko'p tomonlama hamkorligi o'rtasidagi dinamik va bosqichma-bosqich o'zaro ta'sirni aks ettiradi. Darhaqiqat, normalar ijtimoiy talab, aniq mazmun va monitoring mexanizmlari o'rtasidagi faol aloqa natijasida shakllanadi. Inson huquqlari normalariga rioya qilishni nazorat qiluvchi xalqaro ekspert organlar o'z institutsional yo'llarini turli qiyinchiliklar va o'zgarishlarga moslashuv rejimida olib boradilar. Alohida shartnomalarni ishlab chiqish bosqichidan 2014-yil aprelida Bosh Assambleyaning 68/268-sonli "Inson huquqlari bo'yicha shartnomaviy organlari tizimini kuchaytirish va samaradorligini oshirish" to'g'risidagi rezolyutsiyasida "shartnomaviy organlari tizimi" tushunchasining rasman tan olinishigacha bo'lgan davr yarim asrni qamrab oladi.[2] Ushbu tushunchaning qo'shilgan qiymati Vena Deklaratsiyasi va Harakat Dasturida mustahkamlangan "barcha inson huquqlarining daxlsizligi" tamoyilini amalga oshirishga xizmat qiladi.

2016-yil ICERD (Irqiyl Kamsitishning Barcha Shakllarini Yo'q Qilish to'g'risidagi Xalqaro Konvensiya) va ikkita inson huquqlari bo'yicha pakt (Fuqarolik va Siyosiy Huquqlar hamda Iqtisodiy, Ijtimoiy va Madaniy Huquqlar bo'yicha Paktlar)ning 50 yilligini nishonlaydi. Inson huquqlarini himoya qilish arxitekturasining bunday muhim bosqichi shartnomaviy organlari tizimining yutuqlari va ularga qarata turgan muammolar haqida mulohaza yuritish imkoniyatini beradi. Biz bu mavzuni 2009-yilda Inson Huquqlari Bo'yicha Oliy Komissarlik Idorasi (OHCHR) tomonidan boshlangan va 2014-yilda Bosh Assambleyaning 68/268-sonli rezolyutsiyasining [3] qabul qilinishi bilan yakunlangan shartnomaviy organlarini kuchaytirish jarayoni tahlili orqali ko'rib chiqamiz. Rezolyutsiyaning oxirgi bandida shartnomaviy organlari tizimining holati 2020-yilda, ya'ni 6 yil ichida qayta ko'rib chiqilishi talab qilinadi. 2014–2020-yillardagi o'tish davri ikki parallel yo'nalish bilan ajralib turadi: bir tomondan, shartnoma organlarini kuchaytirish rezolyutsiyasini amalga oshirish va BMT Bosh kotibi tomonidan har ikki yilda bir marta hisobot taqdim etish; ikkinchi tomondan, 2020-yilda yangi hukumatlararo jarayon oldidan shartnomaviy organlari tizimining kelajagi haqida yangicha fikrlashni rag'batlantirishga qaratilgan tashabbuslarning paydo bo'lishi.

Ushbu rivojlanish va jarayonlar inson huquqlari harakatiga siyosiy bahslarning ta'sirini pasaytiradigan ikkita tendensiya fonida ro'y beradi: milliy, mintaqaviy va xalqaro miqyosdagi inson huquqlari arxitekturasining mustaqil komponentlarining kengayishi va ularning empirik (tajribaga asoslangan) progressiv rivojlanishi. [4] Inson huquqlarini monitoring qilish mexanizmlarining chidamliligi ularning roliga bo'lgan haqiqiy ijtimoiy ehtiyoj va xalqlarning ichki hamda global miqyosda ovozining kuchayishi bilan bog'liq. Inson huquqlari mexanizmlarining kelajagi, ularning siyosatdan ustun turish va davlatlar hamda boshqa manfaatdor tomonlar uchun qo'shimcha qiymat yaratish qobiliyatiga bog'liq. Bunday qo'shimcha qiymatning huquqiy va axloqiy og'irligi inson huquqlari mexanizmlarining bilim va xolislikdan iborat ikkita qalqonidan kelib chiqadi.

Muhokama. Hozirgi kunda BMT tizimida 10 ta asosiy shartnomaviy organ mavjud bo'lib, bu organlarning har biri o'ziga xos sohada inson huquqlarini himoya qilishga xizmat qilib, BMTning global huquqiy tizimida muhim o'rin tutadi. Ularning mustaqilligi, xolisligi va davlatlar bilan hamkorligi inson huquqlari standartlarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Inson huquqlari bo'yicha qo'mitasi (Human Rights Committee — HRC) 1966-yilda qabul qilingan Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro paktga asoslanadi. Bu organ dunyo bo'ylab hayot huquqi, so'z erkinligi, adolatli sudlov kabi fundamental fuqarolik va siyosiy huquqlarni himoya qilishga mas'ul bo'lib, 18 nafar mustaqil ekspertdan iborat. U davlatlarning davriy hisobotlarini sinchkovlik bilan ko'rib chiqadi, agar davlat Fakultativ protokolni qabul qilgan bo'lsa, shaxsiy shikoyatlarni qabul qiladi va shartnoma normalarini talqin qiluvchi umumiy sharhlarni nashr etadi. Bu qo'mita inson huquqlari tizimida alohida o'rin tutadi, chunki u shaxslar uchun xalqaro darajada adolat izlash imkonini beradi. Ayniqsa, milliy sud tizimlari yetarli yordam bera olmagan hollarda, uning shikoyat mexanizmi muhim qutqaruvchi halqa bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, qo'mitaning umumiy sharhlari davlatlarga o'z qonunchiliklarini shartnoma talablariga moslashtirishda yo'l-yo'riq bo'lib, global huquqiy amaliyotni shakllantirishda katta rol o'ynaydi.

1966-yilda qabul qilingan *Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar to'g'risidagi xalqaro paktga asoslangan Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar bo'yicha qo'mita (Committee on Economic, Social and Cultural Rights — CESCR)* qo'mita ta'lim, sog'liqni saqlash, mehnat huquqlari kabi hayotiy huquqlarni himoya qilishga qaratilgan. 18 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlatlarning ushbu sohalaridagi majburiyatlarini bajarishini monitoring qiladi, davriy hisobotlarni ko'rib chiqadi va umumiy sharhlar orqali huquqlarni talqin qiladi. Ushbu qo'mita ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim o'rin tutadi, chunki u fuqarolik va siyosiy huquqlardan farqli o'laroq, ijtimoiy farovonlikka qaratilgan huquqlarni himoya qiladi. Uning faoliyati davlatlarni nafaqat qonuniy majburiyatlarni bajarishga, balki o'z fuqarolarining hayot sifatini yaxshilashga undaydi. Garchi shaxsiy shikoyat mexanizmi faqat Fakultativ protokol qabul qilingan davlatlarda ishlay olsa-da, qo'mitaning maslahatlari global miqyosda ijtimoiy siyosatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

1965-yilda qabul qilingan Irqiy kamsitishning barcha shakllarini yo'q qilish to'g'risidagi xalqaro konvensiya asosida tashkil etilgan *Irqiy kamsitishning barcha shakllarini yo'q qilish bo'yicha qo'mita (Committee on the Elimination of Racial Discrimination — CERD)* irqiylik asosidagi har qanday kamsitishga qarshi kurashadi. 18 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlat hisobotlarini ko'rib chiqish, shaxsiy shikoyatlarni qabul qilish va hatto davlatlararo nizolarni hal qilish kabi keng vakolatlarga ega. Ushbu qo'mita insoniyatning eng og'riqli muammolaridan biri – irqiylik tengsizlikka qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi. Uning faoliyati nafaqat davlatlarni huquqiy majburiyatlarni bajarishga undaydi, balki jamiyatlarda tenglik va adolatni targ'ib qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, CERDning shaxsiy shikoyat mexanizmi jabrlanuvchilarga o'z huquqlarini himoya qilish uchun xalqaro platforma taqdim etadi, bu esa uni nafaqat nazorat organi, balki amaliy yechimlar manbai sifatida ham ko'rsatadi.

1979 yilda qabul qilingan Ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllarini yo'q qilish to'g'risidagi konvensiya asosida faoliyat yurituvchi *Ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllarini yo'q qilish bo'yicha qo'mita (Committee on the Elimination of Discrimination against Women — CEDAW)* gender tengligini ta'minlash va ayollarga qarshi kamsitishni bartaraf etishga qaratilgan. 23 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlat hisobotlarini ko'rib

chiqadi va Fakultativ protokol asosida shaxsiy shikoyatlarni qabul qiladi. CEDAW dunyodagi ayollar huquqlari harakatining muhim tayanchi hisoblanadi. Uning faoliyati nafaqat qonuniy tenglikni ta'minlashga, balki ijtimoiy va madaniy stereotiplarni yo'q qilishga qaratilgan. Qo'mitaning maslahatlari va qarorlari davlatlarni ayollar huquqlarini himoya qilishda faolroq bo'lishga undab, global miqyosda gender adolatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

1984-yilda qabul qilingan Qiynoq va boshqa shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni kamsituvchi muomala yoki jazo turlariga qarshi konvensiya asosida tashkil etilgan *Qiynoqlarga qarshi qo'mita (Committee against Torture — CAT)* qiynoqlar va shafqatsiz muomalalarni oldini olishga xizmat qiladi. 10 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlat hisobotlarini ko'rib chiqadi, shaxsiy shikoyatlarni qabul qiladi va maxfiy tekshiruvlar o'tkazadi. Ushbu qo'mita inson qadr-qimmatini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Uning davlatlar bilan ishlashi nafaqat qiynoqlarni bartaraf etishga, balki huquqni muhofaza qilish tizimlarini isloh qilishga yordam beradi. Maxfiy tekshiruv mexanizmi esa uni boshqa organlardan ajratib turadi, chunki bu davlatlarning ichki holatini bevosita kuzatish imkonini beradi.

1989 yilda qabul qilingan Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya asosida faoliyat yurituvchi *Bolalar huquqlari bo'yicha qo'mita (Committee on the Rights of the Child — CRC)* bolalar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan. 18 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlat hisobotlarini ko'rib chiqadi va fakultativ protokollar asosida shaxsiy shikoyatlarni qabul qiladi. Ushbu qo'mita bolalarni himoya qilishda global standartlarni o'rnatadi. Uning faoliyati nafaqat davlatlarni bolalar huquqlarini hurmat qilishga undaydi, balki ta'lim, sog'liqni saqlash va zo'ravonlikdan himoya kabi masalalarda amaliy yechimlar taklif qiladi. CRCning keng qamrovli yondashuvi uni eng muhim shartnomaviy organlardan biriga aylantiradi.

2006-yilda qabul qilingan Nogironlar huquqlari to'g'risidagi konvensiya asosida tashkil etilgan *Nogironlar huquqlari bo'yicha qo'mita (Committee on the Rights of Persons with Disabilities — CRPD)* nogironlar huquqlarini himoya qilish va ularning tengligini ta'minlashga xizmat qiladi. 18 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlat hisobotlarini ko'rib chiqadi va shaxsiy shikoyatlarni qabul qiladi. Ushbu qo'mita nogironlarni jamiyatga integratsiya qilishda muhim o'rin tutadi. Uning faoliyati davlatlarni nafaqat qonuniy tenglikni ta'minlashga, balki infratuzilma va xizmatlarni nogironlar uchun qulay qilishga undaydi, bu esa inkluziv jamiyat qurishda katta ahamiyatga ega.

2006-yilda qabul qilingan Barcha shaxslarni majburiy g'oyib bo'lishlardan himoya qilish to'g'risidagi xalqaro konvensiya asosida faoliyat yurituvchi *Majburiy g'oyib bo'lishlarga qarshi qo'mita (Committee on Enforced Disappearances — CED)* majburiy g'oyib bo'lishlarni oldini olishga qaratilgan. 10 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlat hisobotlarini ko'rib chiqadi va shaxsiy shikoyatlarni qabul qiladi. Ushbu qo'mita inson huquqlari buzilishining eng og'ir shakllaridan biriga qarshi kurashadi. Uning faoliyati nafaqat jabrlanuvchilarni himoya qilishga, balki davlatlarni bunday jinoyatlarni tekshirish va javobgarlarni jazolashga undashga xizmat qiladi.

1990-yilda qabul qilingan Migrant ishchilar va ularning oila a'zolari huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi xalqaro konvensiya asosida tashkil etilgan *Migrant ishchilar huquqlari bo'yicha qo'mita (Committee on Migrant Workers — CMW)* migrantlar huquqlarini himoya qiladi. 14 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlat hisobotlarini ko'rib chiqadi va shaxsiy shikoyatlarni qabul qiladi. Ushbu qo'mita global migratsiya jarayonlarida muhim rol o'ynaydi.

Uning faoliyati migrantlarni ekspluatatsiyadan himoya qilish va ularning mehnat huquqlarini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda katta ahamiyatga ega.

2002-yilda qabul qilingan Qiynoqlarga qarshi konvensiyaning Fakultativ protokoli asosida faoliyat yurituvchi *Qiynoqlarga qarshi sub-qo'mita (Subcommittee on Prevention of Torture — SPT)* qiynoqlarni oldini olishga xizmat qiladi. 25 nafar ekspertdan iborat bo'lib, u davlatlarga tashrif buyuradi va milliy oldini olish mexanizmlarini qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu organ o'zining faol yondashuvi bilan ajralib turadi, chunki u nafaqat hisobotlarni ko'rib chiqadi, balki ozodlikdan mahrum qilingan joylarni bevosita tekshiradi. Uning faoliyati davlatlarni qiynoqlarni oldini olishda faolroq bo'lishga undab, global miqyosda inson qadr-qimmatini himoya qilishga xizmat qiladi.

Shartnomaviy organlar tizimi istiqbolini optimallashtirish

O'nta shartnoma organi inson huquqlari shartnomalari tomonidan belgilangan huquqiy normalarning himoyachilaridir. Ular sud organlari emas, lekin ko'pincha "yarmi sud" (kvazi-sud) deb hisoblanadi. Shartnoma organlarining aniq huquqiy tabiatiga qaramay, ularning milliy darajadagi siyosatga ta'siri katta potensialga ega. Dunyo miqyosida to'plangan tajriba va davlatlarning inson huquqlari majburiyatlarini bajarishini mustaqil baholash orqali ular deyarli barcha boshqaruv sohalarida inson huquqlari standartlarini huquq asosida amalga oshirish bo'yicha yetakchi ko'rsatmalar beradi. Davlatlarning hisobotlarni davriy taqdim etishi va shartnomalarni amalga oshirish bo'yicha yangilangan tavsiyalar inson huquqlarini dunyo bo'ylab asta-sekin va barqaror tarzda himoya qilish imkonini beradi. Shartnoma organlarining ikkinchi asosiy vazifasi—individual shikoyatlar tizimi orqali inson huquqlari buzilgan jabrlangan shaxslar to'g'ridan-to'g'ri shartnoma organlariga murojaat qilib, adolat va qonuniylik talab qilishi mumkin. Bunday qarorlar milliy sud amaliyotidan xalqaro huquqqa qadar qimmatli yurisprudensiya yaratadi. Uchinchi muhim vazifa—shartnoma organlarining individual ishlar bo'yicha qarorlari, umumiy sharhlari va milliy sudlarning qarorlariga ta'siri orqali inson huquqlari huquqining progressiv rivojlanishiga hissa qo'shishdir.

Agar Inson Huquqlari Bo'yicha Oliy Komissarlik Idorasi (OHCHR) tomonidan resurslar va professional yordam ta'minlansa, shartnoma organlari tizimi o'z vazifasini samarali bajarishi mumkin. Tizimni yaratuvchi va uning natijalaridan foydalanuvchi davlatlar uning potensialini to'liq ro'yobga chiqarish uchun asosiy mas'uliyatni o'z zimmlariga olishlari kerak. Davriy hisobot berish funksiyasi davlatlarga uch qirrali foyda keltiradi: (1) qonunlar, siyosat va dasturlarni inson huquqlari nuqtai nazaridan muntazam ravishda o'zini-o'zi baholash; (2) davlat hisobotlarini tayyorlashda fuqarolik jamiyati bilan dialogni rivojlantiruvchi milliy ishtirokchi jarayon; (3) dunyoning turli huquqiy maktablari va mintaqaviy tajribalarini aks ettiruvchi ekspert organlarning tavsiyalaridan foydalanish imkoniyati. Bularning barchasi inson huquqlarini boshqaruv markaziga qo'yishga xizmat qiladi. Shartnoma organlarining hisobot jarayoni va keyingi monitoring funksiyasi dunyodagi barcha huquq egalarini bilim asosida himoya qilishning muhim elementi hisoblanadi.

Shartnoma organlarining mustaqilligi ularning barcha mamlakatlar va inson huquqlariga nisbatan xolis yondashuvini ta'minlaydi. Ular kollektiv tabiati tufayli siyosatlashtirilish xavfidan himoyalangan. Shartnoma organlarining tavsiyalari aniq va yuqori sifatli bo'lishi kerak — bu ularning milliy darajada o'zgarishlarni rag'batlantirish uchun barcha manfaatdor tomonlar tomonidan samarali ishlatilishi uchun muhim shartdir.

Shartnoma organlarining oldini olish roli muvaffaqiyatli bo'lishi uchun davlatlar ularning tavsiyalarini amalga oshirishi lozim. [5] Bu inson huquqlari buzilishlarining oldini olishga imkon beradi. Shartnoma organlarining yurisprudensiyasi milliy va xalqaro sudlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, ularning natijalari fuqarolik jamiyati va milliy inson huquqlari institutlari uchun muhim platforma vazifasini o'taydi. Texnologiyalar, ayniqsa kommunikatsiya sohasidagi yutuqlar, fuqarolik jamiyati va shaxslarning BMT inson huquqlari tizimi bilan bevosita aloqada ishtirok etish imkoniyatini kengaytiradi.

Davlatlar va shartnoma organlarining inson huquqlari shartnomalarining maqsad va obyektlarini mazmunli tarzda amalga oshirishi uchun quyidagi obyektiv talablar bajarilishi zarur: Shartnoma organlari tizimi orqali tekshiruvdan samarali foydalanish uchun quyidagi shartlar muhimdir: 1) Resurslarning yetarli miqdori – davlatlar hisobotlari va individual shikoyatlarni vaqtida ko'rib chiqish imkonini beruvchi moliyaviy va texnik resurslar; 2) Tizimning barcha manfaatdor tomonlar uchun ochiqligi – ayniqsa fuqarolik jamiyati ishtirokini ta'minlash, shartnoma organlari a'zolari va davlat delegatsiyalari o'rtasida yetarli ma'lumot asosida faol muloqot yaratish; 3) Davlatning barqaror mexanizmlari – hisobot tayyorlash va keyingi monitoringni amalga oshirish uchun institutsional va kompetent tizimlar, ayniqsa hisobot topshirish majburiyatining davriy tabiati hisobga olinsa. Bundan tashqari, ekspertlarni nomzod qilib ko'rsatish va saylash jarayoni gender, geografik va bilimlar xilma-xilligini ta'minlashi lozim. Bu shartnoma organlari tizimiga a'zolikning davlatlar bilan vakillik asosida ishonchli muloqot o'rnatishiga imkon beradi. Shartnoma organlari tizimining kollegial tabiati, davlatlar tomonidan saylangan a'zolari va barcha huquqiy maktablar vakillarini o'zida mujassam etganligi unga noyob vakolatlilik va obro'li maqom beradi.

Shartnoma organlari tizimi oldida turgan muammolar

So'nggi o'n yil ichida BMT inson huquqlari shartnoma organlari tizimi sezilarli darajada kengaydi. Bu kengayishga yangi shartnomalarning qabul qilinishi, individual shikoyatlar uchun ixtiyoriy protokollarning kuchga kirishi, davlatlar tomonidan shartnomalarni ratifikatsiya qilishning ko'payishi, shuningdek, shartnoma organlariga kelib tushadigan individual shikoyatlar sonining oshishi sabab bo'ldi. Bosh Kotibning shartnoma organlari holati to'g'risidagi birinchi ikki yillik hisobotida individual shikoyatlar sonining keskin ko'tarilgani qayd etilgan. Bu tizimning inson huquqlarini himoya qilish va rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi. 2015-yilda shartnoma organlari 173 mamlakat hisobotini ko'rib chiqdi, bu 2013-yilga nisbatan 26% ga ko'p. Har bir davlat uchun odatda 200–400 ta tavsiya qabul qilindi (ko'pchilik shartnoma organlari uchun hisobot sikli de-fakto 5 yilni tashkil qiladi). Shuningdek, 2015-yilda individual shikoyatlar bo'yicha 183 ta qaror qabul qilingan bo'lib, bu 2013-yilga nisbatan 58% ga oshgan.

Tizimning tez o'sishi bilan birga unga qarata qiyinchiliklar ham kuchaydi. 2015-yilda Bosh Assambleyaning 68/268-sonli rezolyutsiyasi qabul qilinganidan keyin shartnoma organlarining yig'ilish vaqtlari ko'paygan bo'lsa-da, tizimga keladigan ish hajmi yanada tezroq o'sib bormoqda. Natijada, davlat hisobotlari va individual shikoyatlarni ko'rib chiqishda kechikmalar to'planib bormoqda. Moliyaviy va inson resurslarining yetarli emasligi bu muammoni yanada kuchaytiradi. Shartnoma organlari o'rtasidagi aloqa kamligi, shartnomalarning bir-biri bilan ustma-ust tushishi va huquqiy qarorlarning izchilligini saqlash qiyinligi boshqa muammolardir.

Eng jiddiy muammo—ko‘plab davlatlarning hisobot topshirish majburiyatini bajarmasligi. 197 davlatdan faqat 33 tasi hisobotlarini vaqtida topshiradi. Paradoks shundaki, agar barcha davlatlar vaqtida hisobot topshirsa, tizim to‘liq ishdan chiqadi! Bu shartnoma organlari tizimining qiyinchiliklarining chuqurligini va zudlik bilan islohot talab etilishini ko‘rsatadi. Davlatlar ham ko‘plab hisobot majburiyatlarini bajarishda qiynalmoqda. Biroq, bu qiyinchiliklar inson huquqlari tizimini saqlab qolish va mustahkamlash uchun zudlik bilan chora ko‘rish zarurligini anglatadi.

Tizimning kengayishi bilan ish usullari va huquqiy qarorlarning muvofiqligi masalalari keskinlashmoqda. 10 ta shartnoma organi (Qiynoqlarning Oldini Olish Kengashi bundan mustasno) asosan bir xil vazifalarni bajaradi. Biroq, ular bir-biridan mustaqil ishlaydi va faqat yillik raislar yig‘ilishida uchrashadi. Bu izchillikni saqlash imkonini cheklaydi. Shartnoma organlari tizimi inson huquqlari himoyasining muhim mexanizmi bo‘lib qolmoqda. Biroq, uning samaradorligini oshirish uchun resurslarni kuchaytirish, davlatlar majburiyatlarini bajarishini ta‘minlash va organlar o‘rtasidagi hamkorlikni yaxshilash zarur. Tizimni qutqarish uchun izchil va global islohotlar talab qilinmoqda. [6]

Shartnomaviy Organlarini Kuchaytirish Metodologiyasi

Shartnomaviy organlari tizimining ta‘sirini oshirishdagi asosiy qiyinchiliklardan biri uning huquqiy tabiatiga bog‘liqdir. Har bir shartnoma alohida normativ matnlar asosida shakllangan bo‘lib, ularning har biri turli davlatlar tomonidan qabul qilingan. Tizimni isloh qilish, agar u shartnomalarni o‘zgartirishni talab qilsa, har bir shartnoma tarafdorlari alohida huquqiy tartibda ish ko‘rishini talab qiladi. Bu nafaqat protsessual, balki siyosiy jihatdan ham murakkab vazifadir. 1980-yillardan beri shartnoma organlari tizimining doimiy o‘sishi bilan bog‘liq muammolarni eng kam huquqiy murakkabliklar bilan hal qilishga qaratilgan bir qator tashabbuslar amalga oshirildi. Bularga mustaqil ekspert Filipp Alston hisobotlari (1988–1996), BMT Bosh kotibining yagona hisobot taklifi (2002–2006), Oliy Komissarning birlashtirilgan doimiy shartnoma organi taklifi (2006) va eng so‘nggi Oliy Komissarning 2009–2014-yillardagi “Shartnoma organlarini kuchaytirish” jarayoni kiradi.

Inson Huquqlari Bo‘yicha Oliy Komissarlik Idorasi (OHCHR) tomonidan 2009-yilda boshlangan kuchaytirish tashabbusi 2014-yil 14-aprelda Bosh Assambleyaning 68/268-sonli tarixiy rezolyutsiyasining qabul qilinishiga olib keldi. Bu tashabbusning asosi oldingi islohotlardan olingan saboqlar edi: barcha manfaatdor tomonlarning ishtirokini ta‘minlash, izchil va shaffof jarayon orqali barqaror o‘zgarishlarni amalga oshirish, shuningdek, tizim samaradorligini muntazam baholash.

2009-yilda Inson Huquqlari Kengashiga murojaatida sobiq Oliy Komissar Navanathem Pillay shartnomaviy organlari tizimini soddalashtirish va mustahkamlash bo‘yicha uch yillik keng konsultatsiya jarayonini boshladi. Maqsad—shartnoma organlarining mustaqilligini hurmat qilgan holda ularning milliy darajadagi ta‘sirini oshirish edi. 2010–2012-yillar oralig‘ida 20 dan ortiq norasmiy konsultatsiyalar o‘tkazildi. Davlatlar, milliy inson huquqlari institutlari (NHRIs), nodavlat tashkilotlar (NGOlar) va akademiklar ishtirok etgan ushbu tadbirlar Dublin (2009), Poznan (2010) va Marrakesh (2010) kabi shaharlarda qarorlar qabul qilinishiga sabab bo‘ldi. Jarayon Bosh Assambleyaning 48/141-sonli rezolyutsiyasiga muvofiq “BMT inson huquqlari mexanizmlarini mantiqiy tartibga solish va samaradorligini oshirish” tamoyiliga asoslangan edi.

2012-yil iyun oyida Oliy Komissarning “BMT inson huquqlari shartnoma organlari tizimini kuchaytirish” hisoboti Bosh Assambleyaga taqdim etildi. Takliflar davlatlar o’rtasida keng munozaralarga sabab bo’ldi va 2014-yilda 68/268-sonli rezolyutsiyaning qabul qilinishi bilan yakunlandi. Rezolyutsiya tizimning resurslarini kuchaytirish, hisobotlar davriyligini optimallashtirish va fuqarolik jamiyatining ishtirokini kengaytirish kabi muhim o’zgarishlarni joriy qildi.

Shartnoma organlarini kuchaytirish jarayoni ko’p tomonlama hamkorlik, izchillik va huquqiy asoslarni hurmat qilish orqali amalga oshirildi. Tizimning mustaqilligi saqlangan holda uning samaradorligi oshirildi, biroq resurslar va davlatlar majburiyatlarini bajarish bo’yicha muammolar hali ham hal etilishi kerak.

Natijalar. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) Bosh Assambleyasining 68/268-sonli rezolyutsiyasi davlatlar tomonidan inson huquqlarini himoya qilishning xalqaro monitoring tizimi uchun yuzaga kelayotgan muammolarga yagona siyosiy yondashuvni ifodalaydi. Bu rezolyutsiya davlatlarni resurslar, vaqt va ish uslublari kabi dolzarb masalalar bo’yicha tizimli islohotlar olib borishga chaqiradi. 2014-yilda qabul qilingan rezolyutsiya olti yillik amaliyotni belgilab, BMT Bosh Kotibining har ikki yilda bir marta inson huquqlari shartnoma organlari holati to’g’risida hisobot taqdim etishini nazarda tutadi.

68/268-sonli rezolyutsiyaning muvaffaqiyati davlatlarning majburiyatlarini milliy darajada amalga oshirishga bog’liq. Buning uchun davlatlar hisobot tayyorlash va shartnoma organlarining tavsiyalarini bajarish uchun milliy mexanizmlarni yaratishi kerak.[8] Masalan, inson huquqlari bo’yicha hisobotlarni muntazam ravishda taqdim etish va xalqaro tavsiyalarni amaliyotga tatbiq etish davlatlarning samaradorligini oshirishi mumkin.[9] 2016-yil avgustida Bosh Kotibning birinchi hisobotida shartnoma organlarining davlat hisobotlarini ko’rib chiqish soni oshgani, qoldiq hisobotlar kamaygani va davlat amaldorlarining malakasini oshirish bo’yicha tadbirlar qayd etilgan. Biroq, individual shikoyatlar sonining keskin o’sishi qo’shimcha resurslar talab qilmoqda.

O’nta inson huquqlari shartnoma organlari o’rtasidagi muvofiqlashtirilgan hamkorlik hali zaif. Masalan, umumiy tavsiyalar ishlab chiqish yoki bir-biri bilan muloqot qilish uchun muntazam byudjet mablag’lari ajratilmagan. Faqat yillik raislar yig’ilishi rasmiy platforma hisoblanadi. 2020-yilda Bosh Assambleya tomonidan rejalashtirilgan tizimni ko’rib chiqishda bu muammolar hal etilishi kutilmoqda. Raislar yig’ilishlarida qabul qilingan qarorlar har bir organ tomonidan mustaqil ravishda tasdiqlanishi kerak, bu esa tizimning izchilligiga ta’sir ko’rsatishi mumkin.

Inson Huquqlari Oliy Komissarligi (OHCHR) rezolyutsiyani amalga oshirishda asosiy vazifani bajaradi. 2016-yilgi hisobot tizimning kuchli tomonlari (hisobotlar sonining o’sishi, malaka oshirish) va kamchiliklari (individual shikoyatlar uchun resurslar etishmasligi)ni aks ettirdi. Bosh Kotib qo’shimcha moliyaviy resurslar va shartnoma organlari ish vaqtini qayta ko’rib chiqishni taklif qildi. 2020-yilgi tizimni ko’rib chiqish inson huquqlari himoyasini mustahkamlash uchun tarixiy imkoniyatdir. Norvegiya, Shveytsariya va Kosta-Rika kabi davlatlar tizimni isloh qilish bo’yicha akademik tadqiqotlarni boshlab berdi. 2015–2016-yillarda bo’lib o’tgan Wilton Park va Kosta-Rika yig’ilishlarida tizimning uzoq muddatli barqarorligini ta’minlash uchun mustaqil tadqiqotlar o’tkazish taklif qilindi. [10]

“2020-yil Ko’rib Chiqilishi Akademik Platformasi” loyihasi doirasida Dublin, San-Xose, Nyu-Dehli, Moskva va boshqa shaharlarda mintaqaviy seminarlar o’tkazilib, islohot takliflari

ishlab chiqilmoqda.[11] Loyiha uchta yo'nalishni qamrab oladi: 1) 68/268-sonli rezolyutsiya asosida chiziqli rivojlanishni davom ettirish; 2) oldingi takliflarni integratsiyalash 3) Normativ o'zgartirishlarsiz yangi g'oyalar.

Xulosa qilib aytganda, 68/268-sonli rezolyutsiya inson huquqlari tizimini modernizatsiya qilish uchun muhim qadam hisoblanadi. Biroq, tizimning samaradorligi davlatlarning amaliy harakatlari, shartnoma organlarining hamjihatligi va 2020-yildagi global baholash natijalariga bog'liq bo'lib, bu inson huquqlari himoyasining kelajagi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Xulosa. Inson huquqlari shartnoma organlari tizimi 1969-yilda birinchi organ tashkil etilganidan buyon jadal rivojlanib, so'nggi o'n yil ichida ikki baravar ko'paygan. Bu o'sish inson huquqlari himoyasini sezilarli darajada mustahkamlagan bo'lsa-da, tizimning doimiy ravishda mavzular va huquq egalarining toifalari bo'yicha kengayib borishi yangi qiyinchiliklarni ham keltirib chiqarmoqda. Asosiy muammo shundaki, tizimning tabiiy ravishda ixtisoslashuvi va kengayishi davom etar ekan, inson huquqlari mexanizmlari (shu jumladan maxsus protseduralar tizimi va umumjahon davriy ko'rib chiqish) tomonidan qo'yiladigan topilmalarning sifat va izchilligini qanday saqlab qolish mumkin? Ba'zi ekspertlar tizimning yanada kengayish imkoniyatidan shubhalanib, uni "mustahkamlash" yoki "muvofiglashtirish"dan tashqari tub islohotlarni talab qilmoqda. Biroq, Bosh Assambleyaning 68/268-sonli rezolyutsiyasi asosida amalga oshirilayotgan kichik, ammo izchil qadamlarning ham samarali ekanligi Bosh Kotibning ikki yillik hisobotlarida ko'rsatilgan. Masalan, shartnoma organlarining ish vaqtini oqilona taqsimlash, davlatlar hisobotlarini ko'rib chiqish tezligini oshirish va individual shikoyatlar bo'yicha resurslarni kuchaytirish kabi choralar tizimni asta-sekin, ammo barqaror rivojlantirishga imkon beradi.

Shu bilan birga, 2020-yilgi tizimni ko'rib chiqish inson huquqlari hamjamiyati uchun muhim imkoniyatdir. Bu jarayon nafaqat radikal islohotlar uchun zarur fikrlarni shakllantirishi, balki akademik loyihalar (masalan, "2020-yil Ko'rib Chiqilishi Akademik Platformasi") orqali yangi yechimlarni ishlab chiqishga ham yordam beradi. Tizimni mustahkamlashga qaratilgan ko'p tomondan ishtirok etuvchilarning umumiy, lekin farqlangan majburiyatlari dinamikasi (Bosh Kotibning ikki yillik hisobotlari va Bosh Assambleyaning 2020-yilgi bahosi) inson huquqlari diplomatiyasining muvaffaqiyatli namunasi hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, inson huquqlari tizimining kelajagi ikkita yo'nalishda hal etiladi. Birinchidan, 68/268-sonli rezolyutsiya asosidagi bosqichma-bosqich islohotlarni davom ettirish – bu yo'l tizimning izchil va xavfsiz rivojlanishini ta'minlaydi. Ikkinchidan, 2020-yilgi global baho orqali ambitsiyali o'zgarishlarni joriy etish – akademik va siyosiy sa'y-harakatlar yangi g'oyalarni amaliyotga tatbiq qilish imkoniyatini beradi. Inson Huquqlari Oliy Komissarligi (OHCHR), davlatlar va mustaqil ekspertlarning hamkorligi tufayli yaratilgan bu model inson huquqlari himoyasini yanada samarali qilish uchun "uzoq safardagi muhim bosqich"ga aylangan. Tizimning kuchayishi va 2020-yilgi ko'rib chiqish inson huquqlari harakatining kelajakdagi yo'nalishini belgilashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. [12]

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Foreword by the Secretary General of the UN to the report by the High Commissioner for Human rights, Strengthening the United Nations human rights treaty body system, June 2012, page 7 (A/66/860).

2. Vienna Declaration and Programme of Action, Adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993, para 5, <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Vienna.aspx>
3. A/RES/68/268, General Assembly resolution on strengthening and enhancing the effective functioning of the treaty body system.
4. Olivier De Frouville, Strengthening the Rule of Law: The Right to an Effective Remedy for Victims of Human Rights Violations in Julia Kozma, Manfred Nowak, Anna Müller-Funk (eds.), Vienna +20: Advancing the Protection of Human Rights Achievements, Challenges and Perspectives 20 Years After the World Conference, Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights, Studies Series, vol. 31, Vienna, Austria: Neuer Wissenschaftlicher Verlag, January 2014, p.129.
5. Navi Pillay, The International Human Rights Treaty System: Impact at the Domestic and International Levels, Human Rights Brief, Vol. 21, Iss. 1 [2014], Art. 6, p.g. 2.
6. OHCHR, Annual Meeting of the Chairpersons of Human Rights Treaty Bodies, <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/AnnualMeeting/Pages/MeetingChairpersons.aspx>
7. UN General Assembly, Report of the co-facilitators on the intergovernmental process of the General Assembly on strengthening and enhancing the effective functioning of the human rights treaty body system, UN Doc A/68/832, April 2014, p. 26.
8. Eibe Riedel, Global human rights protection at the crossroads: Strengthening or reforming the system, 2013.
9. A Study of State Engagement with International Human Rights Mechanisms, OHCHR, 2016, accessible at http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_Study.pdf
10. Wilton Park, Report, Strengthening the UN human rights treaty monitoring system: what are the next steps?, Jan 2015, accessible at <https://www.wiltonpark.org.uk/wp-content/uploads/WP1375-Report.pdf>
11. The report of the first regional consultation in Dublin can be accessed at <http://www.geneva-academy.ch/policy-studies/research-projects-and-policy-studies/un-treaty-body-review-2020>
12. On the analysis of the dynamics of these negotiations, see Christen Broecker and Michael O’Flaherty, The outcome of the General Assembly’s Treaty Body Strengthening Process: An important Milestone on a Larger Journey, Universal Rights Group, Policy Brief, June 2014.
13. Ibrahim Salama. “Strengthening the UN human rights treaty body system: prospects of a work in progress”.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).